

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Prima conditio. Super re, vel rebus. parag. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

Quam obligationem inducant prædicta dua
Bulle?

§. III.

Prima conditio Censuum in Sicilia super Re,
vel Rebus.

4. Inquire. Prædicta intelliguntur etiam
in foro conscientiarum, ita, ut contractus Cen-
sualis celebratus in utraque Sicilia sine his
conditionibus non solum sit irritus in foro
externo, sed etiam sit irritus in foro inter-
no.

Respondeo. Ita multi putant cum Bonaci-
na loquente de conditionibus Bullæ Pii V.
nam certe idem is diceret de conditionibus
nostris à Nicolao requisitis. Hi enim tenent,
omissionem solemnitatis, saltem non levis
(nam de levis diximus suprâ b) reddere
nullum contractum, etiam in se, unde etiam
in conscientia. Aliqui tamen probabiliter (ut
id esse probabile idem Bonac. ibidem fatetur)
affirmant, non esse irritum in foro conscien-
tiarum (nisi expressè irritum redditum à lege fu-
erit, ut in casu dicendo infra paragr. 5.) In quo
foro illæ solum conditiones requiruntur,
quas jure naturæ, seu ex natura contractus re-
quiri dictum est in superioribus, præsertim
capite 4. initio, quamvis in foro externo præ-
sumatur usurarius contractus ex defectu cu-
juslibet conditionis ex prædictis, saltem non
levis momenti. Immo Molina, et alique exi-
stimant contractum non habendum esse Usu-
rarium, & nullum in quocunque foro antè
sententiam Judicis, modo celebratus fuerit,
servatis conditionibus requisitis ex natura
contractus, & consequenter posse ab Em-
ptore perleverari in contractu jam celebrato,
absque onere computandi in sortem pensio-
nes acceptas, nisi à Judice condemnentur.
Postquam condemnationem stare sanè sen-
tentiarum condemnatus debet; quia justæ sen-
tentiarum semper est parendum.

5. Jam verò singulas conditiones Nico-
lai, & Gregorii percurramus, memineris ta-
men, etiam apud nos Siculos locum habere
ea, quæ supra de Censu in genere tractata
sunt, & pertinent ad ipsam na-
turam contractus Cen-
sualis.

1. Prima conditio Nicolai est, ut Censuum
constituatur super re certa, utique im-
mobili, & fructifera, vel generaliter super om-
nibus bonis. Notas? Nicolaus V. dicit (vel)
ut Gregorius id restringit; vult enim, ut sem-
per constituatur super una re, vel pluribus
certis, & nominatis (utique ut dictum est,
immobilibus, & fructiferis) addita tamen
generali omnium bonorum obligatione. Et
certè in Regno nostro Censuum passim crean-
tur hodie juxta hanc Gregorii conditio-
nem, in qua sola videtur differre constitutio
Gregorii ab illa Nicolai. Sed jam pri-
mam hanc conditionem quinque quæstio-
nibus illustremus.

Quid intelligatur nomine rei immobilis?

3. Quæres autem Primò. Quid intelliga-
tur nomine rei immobilis?

Respondeo. Prædia, Domus, & alia hujus-
modi ex natura sua perpetua, immò ipse Cen-
sus habetur pro re immobili. Unde licebit su-
per unum Censum constituere alium, etiam
æqualem, ut docet Molina, & alique, sicuti d. Molina d.
de facto constituitur Censuum super alios Cen- 389. claus.
sus, Jura, & redditus Principum, & civita- 1. Navar.
tum, ut etiam super gabellas, officia perpetua, in com-
& c. ment. de

4. Adverte tamen, Censum, super quem Usur. nu.
alius Censuum imponitur, debere ex se esse ir- 87.
redimibilem, aliter posterior Censuum, priore e. Glof. in
pereunte, periret, nam propterea (saltem ad Extravag.
hunc effectum) inter mobilia reputatur redi- ad Condur.
tus non perpetuus à Glossa, & alique. Putat V. Mobili-
nihilominus Lessius, s. posse collocari Cen- bus.
sum super Censum redimibilem, quando, qui Bald. in l.
in primo Censum secundum fundavit, Ha. edili §.
esset paratus (addo, & legitimè se obligaret) 15. Illud C.
pereunte primo Censum, in alia re fundare se- de seq. sup.
cundum. Tirac. de
retract. p. 1.
§. 4. n. 119.
§. Less. l. c.
c. 22. d. 12.

An satis nu. 77.

An satis sit, super omnibus bonis? ubi de infectione bonorum illius, qui possidet rem subjectam Censui.

a Farinac. l. 1. Decif. 10. nu. 1. Tol. l. 5. c. 45. nu. 3.

4. Quæres Secundò, an Siculis liceat nunc, fundare Censum generatim in omnibus bonis, nullum certum exprimendo? Siculis, dico, nam scio, seclufa lege, licitum esse, a patetque ex Bulla Nicolai V. in qua id conceditur, ut vidimus: quod certe non concessisset, si id ex natura sua esset illicitum. Sed, quia Gregorius XIII. ut modo vidisti, id prohibuit Siculis, ideo de ipsis hæc quæstio procedit.

5. Respondeo. Quamvis ante Bullam Gregor. XIII. fuerit id Siculis licitum; tamen post illam non licet, pro foro externo. Patet ex voluntate expressa Gregorii, ut notavi dicto num. 3. Sicuti etiam, nec licebit, ubi est recepta Pii V. Bulla, ut patet ex secunda conditione ejusdem Bullæ a latæ cap. 5. Dixi (pro foro externo.) Nam pro interno, dixi C. eodem §. 1. nu. 4.

Illud autem emolumentum est, quando ponitur Census in una re certa, & simul in aliis Venditoris bonis, ut quamvis pereat res nominata, non tamen pereat Census, quia jam pensio debetur super cæteris Venditoris bonis.

b Delugo d. 32. de Inst. n. 33. § 34.

6. Notandum insuper, esse latum discrimen inter obligationem, quæ in Censu fit super re certa, & illam, quæ fit super omnibus bonis in confuso: quod sic breviter declarat Delugo. *b* Cum dictum sit, rem hypothecæ subjectam deferre secum semper onus illud, & obligationem realem, hinc fit, ut ad quemcumque possessorem transierit, possit Creditor debitum ex illa exigere: non potest tamen ex jure novo, etiam in hypothecæ expressa, agere Creditor adversus tertium possessorem, nisi præcedente excussione in bonis debitoris, & fidejussorum & eorum hæredum, ut habetur in Authent. de fidejussoribus. §. Sed neque & paulò post. Doctrina hæc non procedit in feudo, super quo Census aliquis impostus est; hoc enim, si vendatur, vel alienetur, defert ita secum onus illud, ut non debeat prius à Venditore Census peti reditus, sed immediatè ab ipso Tertio possessor. Neque enim illa est propriè hypothecæ, de qua agimus, sed est venditio partialis dominii utilis illius feudi,

ut explicavimus agentes de Censibus (ego id dixi superius cap. 2. paragr. 3. nu. 1.) Aliud verò esset de bonis aliis, quæ hypothecæ generali obligata sunt pro securitate Censui: hæc enim si transeant ad tertium possessorem, non debent illum obligare ad solvendum, nisi facta prius excussione prædicta, quia illa non sunt vendita, sed solum hypothecata. Hæc Delugo: sanè præscindendo à pacto (quod certe apud nos apponi in ejusmodi contractibus Censualibus solet) puta; Ne specialius generalitati deroget vel contra.

Infectio bonorum possidentis prædium subjectum Censui.

7. Jam verò hic, ubi agimus de obligatione omnium bonorum, opportunum erit discutere solennem illam praxim in Sicilia, quæ, si tu emas, verbi gratia, prædium, in quo ab aliquo Tertio fundatus est Census pro Francisco verbi gratia, & suis hæredibus, non solum debeas Francisco, vel hæredibus pensionem ex fructibus talis prædii, sed, dum illud possides, debes solvere etiam ex fructibus aliorum omnium bonorum tuorum, quæ veluti insciuntur ex consortio possessionis illius prædii subjecti Censui. Id quod an solidum habeat fundamentum, cum Census Realis ex natura sua solum debeatur ex fructibus rei in fundacione Censui obligata, dubitabant aliqui ex nostris Theologis, non enim videbant, cur dictus possessor deberet subire tantum onus infectionis prædictorum.

8. Verum hoc esse ita dispositum ab Alphonso I. Rege, qui Nicolai V. Bullam impetravit, certum est, ut mox ex ejus Pragmatica videb. Unde, & ex dicta autoritate Regis, & ex consuetudine tam antiqua, styloque nostræ Curie tam firmo, non apparet, cur Theologus dubitare adhuc possit de Justitia hujus infectionis, quæ inducta à Rege merito fuit ob securitatem majorem Emptoris Censui. Nec tamen dicas, id esse pactum nimis grave contra Venditorem Censui, seu contra eos, qui unquam rem subjectam Censui possidebunt. Ne id dicas, inquam, nam propterea Pontifex concessit, ut Census possit fundari ad rationem decem pro centum; judicavit enim, pro illa sua ætate sic compensari posse ejusmodi infectionis onus, quod, saltem in confu-

confuso, prævidebat apponendum à Siculis, dum oerosa pacta, quæ ipsi vellent, apponi posse, concessit; fortasse etiam hoc infectionis onus Pontifici à Ministris Alphonsi significatum fuit: pro nostra autem arate Dominus Rex voluit, ut fundaretur non plus, quam ad rationem quinque pro centum, quia merito iudicavit, prædictum tantum onus, & cætera alia sic satis, superque compensari, ut

*infra §. 5.
anom. 2.*

Verba autem Alphonsi Regis loco supra citato inter Pragmaticas hujus Regni hæc sunt: Hac edictali lege perpetuo valitura sancimus, hujusmodi Censualium contractus, seu instrumenta tanquam res iudicatas nulla appellatione, seu provocatione suspensas, promptam, ac paratam executionem habere, & non solum contra personas, res & bona illorum, qui originaliter Censalia hujusmodi vendiderit, nec non eorum fideiussorem, hæredum, seu universalium successorum, sed etiam absque aliqua bonorum principalis debitoris discussione contra personas, & bona quorumcumque singularium detentorum, rerum, jurium, vel bonorum, sub quibus Censualibus ipsa fuerint specialiter onerata, quamdiu apud eos illorum detentio fuerit, &c.

Remedium, quo vitetur dicta bonorum infectio.

9. Denique hic non est omissenda explicatio cujusdam artificii, quo ne sua bona dicto modo inficiantur, negotiatores aliqui diligenter utuntur, quando in nostro Regno emunt aliquod immobile, de quo sciunt, vel dubitant, an constitutus super illud fuerit alius Census; nam curant, ut famulus, vel Ancilla, vel quicumque fidelis amicus, qui nulla bona alia habeat, emat prædium, illud cum ipsius ejusdem negotiatoris pecuniis, sic enim nulla bona inficiuntur, non negotiatoris, quia exterius non apparet, hunc emisse prædium illud Censui subiectum: neque bona famuli, vel amici; quia, ut dictum est, nulla bona is possidet, quæ infici queant. Negotiator vero liberè gaudebit illo prædio per submissas illas personas empto, à quibus molestiam nullam sibi unquam inferendam, certo scit. Queret igitur aliquis, an

Tamburinus de Sacramentis

hoc artificio uti sine injustitia, vel peccato possimus?

10. Respondeo, præcisa falsitate juramenti, quæ posset in hoc contractu Emptionis intermisceri, cui tamen per regulas de Juramento æquivoco posset occurrere, puto, te, hoc stratagemmate uti, licitè posse. Tum, quia video, etiam timoratos illo uti solere, Tum, quia uteris Jure tuo, dum illud emis sub alterius nomine, quod prohibitorium ex se non est. Adde, id aliud non esse, nisi fugere damnum proprium. Neque dici potest, sic damnum alteri inferri, non, inquam, id potest dici; nam ego non obligor melioris conditionis facere pensionem illius Censuistæ, & ex alia parte non sit pejoris conditionis Censu ex meo hoc stratagemmate, sed remanet in sua conditione, in qua erat antea, id est antequam ego per intermediam illam personam bonum illud immobile acquirerem.

An possit imponi Census super pluribus bonis. quæ separatim non sufficerent?

11. Quæres Tertio. Si unam rem sufficientem pensioni vendendæ non habeam, habeam vero tres, vel quatuor, quæ simul acceptæ sufficiant, possumne super has constituere Censum?

Respondeo affirmativè b modo ex certâ b Molin. sint, & nominentur à Venditore. Ratio est, d. 359. quia, per æquivalentiam, illæ res constituunt *claus. 1.* unum quid, & perinde est, ac si constituatur super unum sufficiens.

12. Ex dictis tamen sequitur, ut pereunte uno ex his, pereat (si nihil aliud addatur) pro rata pensio. Et patet, quia supponimus, cæteras res non esse sufficentes: quare tunc perinde esset, ac si prædium v. g. sufficiens, super quo pensio imposta fuit, periret ex parte. Dixi (si nihil aliud addatur) quia, quando solet addi aliud pactum, sive pignus, sive afsecuratio, quæ aliunde compensetur, non est mirum, si solvatur pensio rota, ut ex supradictis patet.

Si duo Censūs super una re impositi inveniantur, quis solvendus?

13. Quæres Quarto. Quando super eadem re constitutus est duplex Censūs à duobus Emptoribus, quis nam eorum solvendus est, si fructus non sufficiunt pro utroque.

Respondeo, non solvendum pro rata, sed solvendum Censum, qui prius fuit impositus super illa re, quem Jurisperiti vocare solent Anteriorem, nam hic maximè valet regula Juris: *Qui prior est tempore, potior est Jure?* Et ratio manifesta est, quia primus Censuista jam habuit obligatum totum prædium, quoad omnes fructus, & sic evasit Dominus illius Juris statim, ac emit Censum. Ergo, si pro secundo nihil remanet fructuum, nihil pro secundo remanebit pensionis, in quod damnus non se de impingant, sanè per summam diligentiam cavere solent accurati Censuum Emptores.

14. Contra, si res, supra quam instituitur Censūs, dividatur in plures hæredes, vel per partes pluribus extraneis dividatur, poteritne Censuista, qui est Dominus Censūs totam suam pensionem à qualibet parte (sufficiens, ut, præciso pacto, supponere debemus) exigere, an à singulis pro rata?

Respondeo, posse totam à qualibet parte ^a *Less. l. 2.* & ita usu receptum esse, docet *Less. a* quicquid dicat *Bonac. b* & *Delugo. c* Ratio est ^b *Bon. d. 3.* quia illa divisio non facit Dominum Censūs de contr. ^d *4. p. un.* pejoris conditionis. Si ergo antè divisionem ^{n. 38. V.} poterat ex quacunque parte prædii sufficienter pensionem suam exigere, immò & in illa ^{Quarto. fi.} totum Censum fundare, sic post illam divisionem. ^c *Delug. d.* Et profecto quis nam emere Censum ^{27 de Inst.} vellet cum adeo frequenti periculo, ut supra ^{n. 6. & n.} pensio dividenda esset in minutissimas ^{306.} partes, & consequenter cum summa molestia eam exigendi?

An constitui possit Censūs super re Feudali, vel Emphyteutica, vel Dotali, vel vinculari?

15. Quæres Quinto, an super his possit constitui Censūs? Respondeo, certum est, non posse. Ratio in feudo, præter cæteras, est,

quia ejus dominium directum est apud Dominum feudi; cum ergo, Feudatario delincente, feudum liberè redire absolutè debeat ad Dominum, Emptor Censūs amitteret suum Censum, atque adeo damnus pateretur.

16. Idem est in re Emphyteutica. Nam cum ejus Dominus directus sit Proprietarius, ea non potest alienari, & nec alteri obligari sine consensu Domini.

17. Quod dictum est de re Emphyteutica, dici etiam debet de re Dotali, quæ sine consensu uxoris obligari non potest, immò alicubi, ut in nostro Regno, nè cum ejus quidem consensu, constante matrimonio.

18. Idem denique dic de re vinculo aliquo alteri obstricta, quia, cum libera debeat res hæc pervenire ad illum alterum, sanè cum damnus Emptoris pensio dissolveretur. Debent igitur bona, in quibus constitui potest Censūs, esse sub vero, & libero dominio Venditoris Censum, seu, ut loqui solemus, sub dominio Subjugantis, quæ bona à Juristis vocari solent Burgensatica. Qui secus ergo fecerit, decipiet Emptorem, atque adeo peccabit, & ad restitutionem obligabitur.

An bona fides faciat, ut possit exigere pensionem ex contractu Censūs invalido?

19. Petes. Si Emptor bona fide emit censum constitutum in re aliena, vel vinculo aliquo obnoxia, idque ipse Emptor, vel ipsius hæres ignoret, potestne licitè, & sine injuria exigere pensionem?

Respondeo. Dum ignorat, posse, non est dubium; non solum ex conscientia, qua ipse putat, rem non esse alienam, sed etiam, quia illas pensiones accipit sibi, ut debitas ex vi contractus Censualis. At cum idem Emptor, vel ejus Successor compererit, illam rem esse alienam, non poterit recipere pensionem, ut habet ^a *Mol. alique.* Ratio est, quia tunc, dum cognoscit, rem illam esse alienam, cognoscit etiam, sibi nullum esse Jus in fructus alienæ rei nulliter ipsi à non Domino venditum. Possit tamen ab Emptore cogi Venditorem ad reddendum pretium, & ad cætera damna restituenda, vel ad constituendum censum super alia re propria, certum est. Quod si stare non appareat, sed sub dubitatione, quæ factis

factis diligentius, tolli non possit, rem esse alienam, pergat censuista ad suas pensiones exigendas, quia tunc ipsi faver possessio.

20. Sed iterum petes, & Primo quidem. Ad quid obligabitur Censuista, si postquam clare cognovit, Censum impositum fuisse super re aliena, inveniatur, apud se habere ipsam individuum pecuniam, quam pro suis pensionibus habuit, seu exegit tempore bonæ fidei, vel inveniatur esse in illa factus locupletior? nam, si nihil habet, nec factus est in aliquo locupletior, quia v. g. lautius vixit, ad nihil teneri ex regulis generalibus restitutionis tractantibus de Restitutione ex re accepta, vel modicè docti non ignorat. Secundo autem circa ad ipsam Petes. Quid erit obligationis, si hanc pecuniam individuum, vel id, in quo factus est ditor exegit Censuista bona fide ab aliquo tertio, in cujus possessione fortè res invenitur, nec talis possidens particeps fuit doli Vendoris Censu?

21. Ad utramque petitionem Respondeo, ex iisdem principiis universalibus de Restitutione colligi, in utroque hoc casu absolute obligari ejusmodi Censuistam ad restituendum id, quod invenitur habere. Si enim ex contractu nullo illam pecuniam habet, certè alienam rem habet, atque adeo restituendam.

22. Adest tamen differentia inter utrumque casum valde noranda, nam in priore potes tu Censuista tantam pecuniam retinere (si te per culpam decepit Vendor Censu, vendendo tibi rem alienam) quanta sufficit ad damnum tibi factum refarciendum, sive sit ipsum Capitale, sive damnum emergens, sive lucrum cessans, sive quodcunque aliud interesse, taxandum iudicio viri experti. At in posteriori casu (quantum est ex hoc capite) non potes idem prætere, quia nullam culpam commisit tertius: cum enim ipse Censum non fundaverit; pecuniam nullam à te, vel à tuis majoribus per fraudem habuit, quam restituere teneatur.

23. Dixi (quantum est ex hoc capite) nam si propter onus impositi Censu aliquis tertius minus à primo Censu Fundatore, seu Venditore emisit prædium illi Censui subiectum, unde ipse tertius aliquid deberet ipsi Fundatori, potes tu, modo dicto deceptus, sequestrare pro te id, quod dictus tertius ei Fun-

datori debet, juxta Regulas universales, quibus creditor potest sui debitoris credita, ut sibi satisfaciatur, præoccupare.

§. I V.

Secunda conditio Censu in Sicilia.

Vt redimi is possit, & quidem eodem pretio.

1. Olim solebat apponi pactum, ut Censu redimeretur majori pretio, quam fuerit venditum: id Pontifex in hac clausula omninò prohibet. Quare etiam si sustineri posset, illud pactum fuisse ex se licitum (quod tamen puto sustineri non posse) tamen hodie jam ex Pontificis hac prohibitione id amplius licitum non est.

2. Illud quæri posset, An licitè ponatur pactum à Siculis (ut certè poni non raro consuevit) ut, quando Vendor velit redimere, seu extinguere Censum, teneatur totum pretium integrè solvere? & Respondeo, licitè poni. Ratio est, quia id nec prohibetur à Pontifice, nec est contra naturam contractus. Immo juxta ipsius naturam est. Ut nimirum, sicuti venditus est Censu integro soluto pretio, ita eodem integro extinguatur, vel redimatur. Vide, quæ dixi cap. 4. §. 6.

De Redemptione Censu animo faciendi fructus suos.

3. Jam vero explicationem magis distinctam dictæ Redemptionis Censu, hic afferamus, quam Reluitionem à verbo luere (quod ex vocabulario Juris significat liberare) nostrates appellant; per hanc enim à Debitore Censu liberantur; seu, ut etiam loquimur, affiancantur bona Censibus subiecta. Et certè ejusmodi Debitor, qui illud Jus luendi habet, vel est ipse primus Vendor Censu, vel ejus hæres, vel quicumque tertius, ad quem sive pervenerunt prædicta bona, sive ejus interest affiancatio.

4. Respondeo, hoc dictum. Debitor potest redimere Censum: duplicem habere significationem potest. Primò, hanc. Debitor quicumque